

Lugossy Mária szobrai Veszprém

A 2024. szeptember 11. – október 31. között megrendezett retrospektív kiállítás bemutatta a kortárs magyar szobrászat és üvegművészet világhírű alkotójának páratlanul gazdag művészi életútját. A kiállított műtárgyak mellett a falakon elhelyezett, elegánsan megtervezett magyar-angol nyelvű tablók ismertették az egyes alkotói periódusokat és a felidéztek a legrangosabb nemzetközi gyűjteményekben szereplő alkotásokat. Lugossy Mária életművét szinte lehetetlen lenne egy kiállítás keretében teljeskörűen bemutatni, hiszen művei Európától Amerikán át Japánig a legjelentősebb köz- és magángyűjteményeket gazdagítják világszerte. A kiállítás a Bohus-Lugossy Alapítvány és a Művészetek Háza Veszprém együttműködésében valósult meg.

Genezis és Jégkorszak, Mikrokozmosz, Transzformáció – szokatlan műalkotásnevek ezek a kultúrtörténelmi korszak-, illetve időfogalmak, meghatározások. Mégis, ha belegondolunk, Lugossy Mária (1950–2012) csaknem négy évtizedes alkotói korszakának jellegzetességei érthetővé teszik és szavakkal is körbejárható módon rávilágítanak a szobrok misztikus együttesére, és egyértelműen érzékelhetővé teszik ennek az átlátszó, láthatatlan, ugyanakkor látható anyagnak, az üvegnek az újfajta formai, strukturális felhasználását. Tetten érhetjük nemcsak az elnevezésekben, de magukban a művekben is az alkotót inspiráló gondolatokat: „A Föld mint bolygó egy kozmikus teremtmény. Egy olyan matéria, amiből kicsirázott az emberi lét... Egy alkotó számára az egyik legfontosabb, hogy a teremtést tetten kell érni valahogy, és ehhez be kell járni a teremtett világnak az összes zugát. Én ezt a bányákban találtam meg. Ott értem tetten az »apró motívumokat«, amik lényegében az én köveim. Ott döbbentem rá egy-egy kő megtalálásakor, hogy ez egy teremtett dolog, ezt a természet millió évek alatt alakította ki. Hozzá kell nekem még tennem valamit ahhoz, hogy meg tudjam mutatni másoknak is, hogy itt, ebben a kőben megvalósult a teremtés maga, és az én egyéniségemből bármi kicsit hozzátevé művet kell létrehozni.”

A tetten ért teremtés és az életet szimbolizáló kisebb motívumok mint a művészetet jelképező zárványok jelentek meg Lugossy Mária gazdag válogatást bemutató retrospektív tárlatán a Bohus-Lugossy Alapít-

vány és a Művészetek Háza közös szervezésében Veszprém.

Különleges, bensőséges kapcsolat fűzte Lugossy Mária Veszprémhez: az 1988-as, akkor még Veszprém Megyei Múzeumok hatáskörébe tartozó kiállítóhelyen, Tihanyban rendezett, elementáris hatású Lugossy-Bohus-Buczkó Üvegszobrok kiállítás óta ismert a neve és a személye is a Balaton-felvidéken és Veszprém. Ezekről az évekről datálódik a veszprémi múzeum országos hatáskörű kortárs üvegművészeti gyűjteményének gyarapodása is. „Az üveg éve” kiállításai s az ezeket létrehozó intézményekkel való kapcsolatok fenntartása-működtetése vezetett el ahhoz, hogy a veszprémi múzeum a XX. század második felének revelációszámba menő „Sympozion-mozgalom” egyik bástyájának számító „stúdióüveg” meghatározó helyszíne lett.

Lugossy 2024-es veszprémi retrospektív kiállítása, ha nem is lehetett teljes „életműkiállítás” (hisz a legrangosabb hazai és nemzetközi köz- és magángyűjteményekben megtalálhatók művei – s szállításuk nemigen megvalósítható), a bemutatott geometrikus és organikus plasztikai rendszereket alkotó művei hűen tükrözik különleges életszemléletét, azok világmindenséggel való harmóniáját. Érdekes különlegesség volt az indulását jelképező „Órák” közül az 1976-os budapesti Forum Hotelhez készített krómácel digitálisóra-makettje, de izgalmasak a Genézis-korszaknak nevezett periódusba tartozott művek, melyek a létezés titkainak nyomába szegődnek, s a honnan jöttünk és hova megyünk kérdésekre válaszolnak. (Ósanya, Az

első emberpár, Földanya, Misztikum...) A pompeji utazás hatását az Áldozati ember figurája képviseli.

Utolsó korszakából a *Háromszög feszület*, a *Szentlélek* és az *Üstökös* szerepelt a tárlaton. De Veszprém nem csak a múzeum gyűjteményét gazdagító alkotásaival dicsekedhet, van még két Lugossy-mű a városban: az egyik a korábban az Óváros téren, újabban a Szabadság téren felállított *Időkapu*, és a műfajánál (anyagainál) fogva belső teret, közteret igénylő, *Rheia* című műve, amelyet a művész 2004-ben Veszprémnek ajánlódott. A művet a veszprémi uszoda aulájában helyezték el, izgalmas lehetőséget kínálva a kortárs művészettel való találkozáásra. Ez a művész „zárványos” műveinek egyik alkotása, vagyis amikor idegen anyag, hol higany, hol – mint ebben az esetben is – bronz üvegbe foglalása jellemzi. Ezeknek az anyagoknak együttes feszültsége, talán szimbolikus jelentése, még egy meghatározó anyaggal, mintegy befoglaló őszanyaggal, a nagy méretű, súlyos kősziklával egészül ki, amiben ez az együttes található, és súlyos voltánál fogva igen nehéz volt helyet találni neki.

Gratulálhatunk annak az ötletnek, hogy az új veszprémi uszoda hatalmas előcsarnokában helyezték el, ami bizonyára nem volt egyszerű, hiszen Gaia földistennő lányának, Rheia titanisz bronztorzójának az üveggel és kőtömbbel együtt – aki „kagylóba zárva” várja Kronosz felszabadító ölelését – anyagainál fogva hatalmas a súlya. És ne feledjük, egy ilyen műnek, még ha a főnézete a felülnézet is, szüksége van megfelelő méretű térre, létezési „aurára”, ami nem mindenhol adatik meg. Ennek a térnek „üresnek és tágnak” kell lennie, nemigen lehet se szecessziós, se más stílusú, sokféle funkciót is betöltő teret találni. A körbejárhatóságát, messziről is élvezhető formavilágát semmi sem akadályozhatja.

Ennek a műnek is, mint sok más Lugossy-alkotásnak, főnézete felülnézet, és mivel az „alapbefogadó” szikla

óriási (a mű magassága 89 cm, legnagyobb átmérője 200 cm), csakis olyan helyre lehetett elhelyezni, ami talapzatában elbírná ezt a monumentális súlyt. A homokfúvott, egymásból kibontott üvegrétegek, amelyekből rejtélyesen kiemelkedik az őskori istennő bronztorzója, sajátságos, egymásba olvadó, egymás hajlékonyságát lágyan kiegészítő és sejtelmessé tevő formavilága áttételesen utal a vízre, vagy akár mint telen a befagyott Balaton partján egymástól elkülönülő, de egyé is váló, fagyott, vékony jégtáblák világa.

Gopcsa Katalin művészettörténész

A veszprémi Dubniczay Palota Várgalériájában megrendezett kiállítás különleges alkalmat szolgáltatott az ország egyetlen nonfiguratív millenniumi emlékművének, a Lugossy Mária által megtervezett, 2001. augusztus 20-án felállított, majd 2023-ban felújított Időkapu újraavatásához 2024. szeptember 12-én Veszprém Óváros terén. A Millenniumi Emlékművet az államalapítás 1000 éves évfordulója és a kereszténység 2000 éves fennállásának alkalmából állíttatta az önkormányzat. Az időkapu szimbolizálja, valamint tartalmi és formai esszenciáját jelenti a magyarság évezredes történelme során kikristályosodott identitástudatának, amely a gyémánthoz és a hegyi kristályhoz hasonlóan hosszú idő alatt, nagy nyomás hatására vált a szakrális fényt befogadó és azt közvetíteni képes transzparens prizmává.

(Bohus Eszter, alapító, operatív vezető, Bohus-Lugossy Alapítvány)

Fotó: 1. Kozmikus táj: rétegelt, ragasztott, csiszolt, polírozott, homokfújt síküveg, optikai lencse foglalat; m: 36 cm, Ø: 56 cm; 1998 (Fotó: Gáspár Gábor) | **2.** Földanya: rétegelt, ragasztott, csiszolt, polírozott, homokfújt síküveg, bronz, vasöntvény, optikai lencse foglalat; 35x75x90cm; 1994; Bohus-Lugossy Gyűjtemény – Laczkó Dezső Múzeum letétemény (Fotó: Gáspár Gábor) | **3.** Időkapu – Millenniumi Emlékmű: faragott, csiszolt bakonyi mészkő, ólomkristály üvegentvény; 460 x 283 x 240 cm; Veszprém; 2021 (Fotó: Gáspár Gábor)